

Vælkomin Davið og Ástríður

Oddagrein

FLOVANDI er tað at hoyra stjórnarleiðara í næsta grannalandi okkara kenna seg heima í Føroyum. Vit kunnu eisini siga honum, at tað eru mangir føroyingar, sum kenna seg heima í Íslandi, og eingin ivi er um, at hesar báðar tjóðirnar veruliga hava so nógv felags, at tað átti at verið gróðrabotnur fyri einum øktum samarbeiði á so gott sum øllum økjum. Öll kenna vit tað á egnum kroppi, hvussu ómetaliga gott tað kann vera at hava góðar grannar. Og so er eisini, tá talan er um lond. Vit kenna Ísland sum ein góðan granna, og vit halda - eins og bæði Davið Oddsson og Edmund Joensen - at hóast londini hava havt teitt samstarv í mong mong ár, so eru langt frá allir møguleikar troysttir. Fyri frammán liggja stórir ótroysttir møguleikar, og tað eru slíkar, sum vit skulu fáa eygað á undir eini vitjan sum hesi. Ti er bæði rætt og gott, at stjórnarleiðarar í grannalondum okkara verða bodnir heim til okkara at vitja.

TIT bæði Davið og Ástríður - kennið tykkum heima í Føroyum og farið aftur til Ísland við hesum boðskapi: at íslendingar skulu altíð kenna seg væl í Føroyum.

EITT eru fógur og góð orð. Annað er, hvat verður víst og gjørt í verki. Eisini her halda vit, at føroyingar og íslendingar í verki eru góðir grannar, men kanska vit hava verið í so varnir og ansnir at móttast andlit til andlit. Tað er líkasum, at meginlandið og har sjálvandi Danmark hevur stórra atdráttarmegi á okkum.

EINGIN ivi er í okkara verð um, at vit við okkara tilknýti til Danmark og við Bretlandi sum granna kunnu vera ein brúgv millum Ísland og meginlandið. Hinvegin kunnu íslendingar vera ein trygd fyri, at vit ikki heilt missa okkum burtur orsakað av ávirkanini frá hesum londum.

NÓGV hevur verið tosað um Útnorðursamstarv og nú Atlantssamstarv. Tað er sum um at hetta samstarvið er í so ósjónligt. Her er hópin av møguleikum, og tað er greitt, at hugsa vit um hesi londini í Norðuratlantshavi sum eina ella aðra felags eind mótevís Europa og restini av heiminum, sum eru vit ómetaliga rík og væl fyri. Ikki fleiri enn 300.000 fólk hava rættin til eitt av heimsins ríkastu økjum. Her hugsa vit fyrst og fremst um livandi tilfeingið í havinum, men hvat nú um ráevni eru í undirgrundi! Hvussu ríkt verður so ikki Útnorðurøkið!

Í øllum hesum tosinum um tilfeingi og ríkið er so ómetaliga týðningarmikið ikki at gloyma men verja og hjúlka um mentanina, og er eingin ivi um, at vit her hava nógv nógv at læra av íslendingum. Ikki tí, áhuga og skapanartrond bagir ikki her heima. Tað er meira spurningurin um hjá tí almenna at virða mentanina so mikið, at pengar verða settir av til hana eins væl og til handilsstevnur ol. Tí skal okkara ynski til lógmann eftir vitjanina hjá íslendsku forætisráðharra-hjúnun vera: at vit føroyingar læra av íslendingum við eitt nú frá almennari síðu at stuðla mentan og list í størri mun enn vit gera í dag.

Sosialurin

Olja og havumhvørvi

Nýliga hevur grein staðið í bløðunum, har harmast verður um, at Føroyar ikki enn hava tikið við tí so-nevndu OSPAR-konventionini um havumhvørvið. Í greinunum verður Oljuráðleggingarnevndin, ið undirritaði er formaður, í lögð undir at vera atvoldin til hetta, við tí í kvittanum at landsstýrið skal kunna bjóða oljufeløgum at virka á føroyskum havøki undir línari umhvørvisstreytum enn í okkara grannalondum. Tað er ikki hvørt gildi ein skal svara til og hvørt orð ein skal svara til. So hóast hesa rættliga álvarsomu skulseting hevði eg ætlað mær at latið greinina farið aftur við borðinum.

Men eg eri vorðin varur við, at greinir, ið nerta við oljuspurningar, ofta verða týddar til onnur tungumál og lisnar við áhuga í altjóða oljufeløgum. Tí er vandi fyri, at hesar illgitingar, verða tær standandi ósvaraðar, kundu verið tiknar fyri fullt, ikki minst av lesarum, ið vita, at greinirvarin er ongin minni enn ein týðandi føroyskur umhvørvisfyrirskari, nevnliga leiðarin av umhvørvisdeildini á Heilsufrøðiliga Starvsstovuni, Jákup Pauli Joensen. Hann er eisini formaður í tí nevnd, sum landsstýrismaðurin í umhvørvismálum - m.a. eftir áheitan frá undirritaða - setti fyri knøppum ári síðan at dagføra ta lógávu, ið er galdandi fyri føroyska havumhvørvið.

Eg eri ikki serfrøðingur í havumhvørvismálum. Men Arne Nørrevang, professari, ið situr sum havumhvørvisiskunur limur í Oljuráðleggingarnevndini hevur altíð í nevndini verið heitur forspáari fyri at fáa Føroyar við í OSPAR-sáttmálan, m.a. fyri at fáa atgongd til tær sakkønu nevndir, ið setast skulu undir hesum sáttmála. So hevði Jákup Pauli lagt í, kundi hann frá oljuráðleggingarnevndini havt fingið heitastu viðmæli um

at fáa Føroyar undir OSPAR-sáttmálan.

Eg havi skilt, at OSPAR-sáttmálan er undirritaður í 1992 og skal avloysa tveir aðrar sáttmálar um líkandi evni, nevndir ávikavist Oslo- og París-sáttmálan. OSPAR-sáttmálan kemur í gildi, tá ið nógv lond hava góðtikið (ratifiserað) hann. Hetta væntast at henda í summar. Danmark hevur góðkent hann, men við fyrifarni fyri Føroyar. Í Føroyum skal hann góðkennast av lögtinginum, men samstundis skal tryggjast, at havumhvørvislógávan í Føroyum uppfyllir tey krøv, ið londini, ið ganga undir sáttmálan, átaka sær.

Málsøkið »havumhvørvi« er ikki yvirtikið sum sermál. Havumhvørvislógávan á føroyskum havøki er dansk lógáva, sett í kraft í Føroyum við kongligari fyrriskipan, við teimum broytingum, ið tey serligu fólk skulu viðurskiptini verða hildin á krevja.

Tann nevndin, ið greinirvarin, Jákup Pauli Joensen, er formaður í, arbeidir við eini nýggjari kongligari fyrriskipan, ið dagførir føroyskar havumhvørvisreglur, m.a. so at tær kunnu gera Føroyar færar fyri at lúka krøvini í OSPAR-sáttmálanum. Eisini skal nevndararbeiðið avklára, um tað framhaldandi skulu vera danskir umhvørvismyndugleikar, ið umsita havumhvørvisárin frá møgulegum oljувirksemi, ella um tað skulu vera føroyskir myndugleikar. Hetta kundi verið náttúrligt, eftir at málsøkið »ráevni í undirgrundi« er yvirtikið sum sermál. Av hesi orsök eru bæði oljuráðleggingarnevndin og oljufyrirsitingin umboðað í nevndini. Greinirvarin hevur sostatt havt stuttan veg, um hann helt tað vera vert at kunna seg um, hvat landsins oljuyndugleikar halda um sambandið millum olju- og

umhvørvispolitikk, áðrenn hann fór í bløðini við tí.

Tað tykist mær hugstoytt, at hugsanin um at slaka í umhvørviskrøvum yvir fyri eini møgulegari oljувinnu, yvirhøvur verður havd á lofti. Hetta kann bert tæna til at skapa iva um tað, ið eg eins og bæði oljuráðleggingarnevnd og oljufyrirsitingin higartil havi hildið verið sjálvsagt, nevnliga at føroyska havumhvørvið er ikki til sølu, og at tað sjálvsagt eru tey fremmandu oljufeløgini, ið skulu laga seg eftir føroyskum havumhvørvisreglum og ikki øvugt.

Við tí kunneleika, ið oljuráðleggingarnevnd og oljufyrirsitingin hava fingið til tey oljufeløg, ið higartil hava víst áhuga fyri at arbeiða undir Føroyum, haldi eg, at hesi feløg høvdu verið sera bilsin, um tey, sum Jákup Pauli rekur framundir, høvdu fingið eitt »tilboð« um at dálka tað føroyska havumhvørvið meir enn havumhvørvið í samanberilgum havøkjum í grannalondum okkara. Tey høvdu helst svarað, at tey fingi ikki tikið av, vegna tey ströngu umhvørviskrøv, ið tey sjálvi hava sett sær innanhýsis. Serliga hevði »tilboðið« komið dátt við hjá teimum oljufeløgum, ið longu sjálvboðin hava brúkt pening upp á fyrireikingar umhvørviskanningar við Føroyar, m.a. fyri at fáa kanningar, ið tey vænta, at myndugleikarnir kortini fara at krevja av teimum, so tíðliga í gongd, at tær ikki fara at darva einum komandi leitingarvirksemi.

Eg vóni at eg við hesum reglum havi gjørt tað, ið eg kann fyri at bøta nakad aftur av tí skaða úteftir, ið grein Jákup Pauli kann hava verið atvold til. At embætismaður við ábyrgd skrivur greinir um málsøki, hann vegna stovn sín og Føroya landsstýri umsitur, har hann kemur við ógrundaðum skulsetingum og illgiting-

um móti øðrum stovnum, man neyvan vera til gagns innanhýsis í Føroyum heldur, men tað er eitt annað mál, ið eg ikki leggi í at víðgæra her.

At enda fari eg at ynskja Jákup Paula og nevnd hansara góða eydna við arbeiði teirra við at dagføra havumhvørvisreglurnar á Føroya-økinum. Somuleiðis, at landsstýri og lögting fara at taka væl ímóti øllum skilagóðum uppskotum frá nevndini, m.a. við tí úrsliti, at føroyingar óskammaðir kunnu fara inn í OSPAR-samvinnuna áðrenn langt umliður. Hóast tað ikki eru altjóða sáttmálar, sum t.d. OSPAR-sáttmálan, men tær innlendsku umhvørvisreglurnar, ið gera av, hvussu væl havumhvørvið verður vart, kann luttøka í OSPAR-sáttmálanum helst hava eitt ávíst »signalvirði« bæði inn- og úteftir. Afturat hesum kemur, sum nevnt omanfyri, atgongdin hjá føroyskum sefrøðingum til tær arbeiðsnevndir, ið settar verða undir sáttmálanum. Ikki mist í sambandi við eina møgulega oljувinnu, ræður um, at føroyskir myndugleikar nýta slík høvi til at kunna seg um ta tøkniliga menningina og tær avbjóðingar hon setir havumhvørvinum.

Í Keypmannahavn tann 17. mars 1997.

Árni Olafsson

